

TEORETICKÉ ÚVAHY PŘED ZAHÁJENÍ PRÁCE S RODINOU

Jitka Navrátilová, PhD.

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY

- ◉ Účinnost ÚOP při práci s rodinou byla ověřována výzkumně v oblasti lidských vztahů.
- ◉ Vychází se z teorie komunikace, rodinné strukturální teorie, teorie atribuce, teorie rodinných řešení problémů, KBT a teorie vzájemnosti a výměny.
- ◉ Formální teorie X zdravý rozum.
- ◉ Teorie poskytuje užitečné způsoby chápání dynamiky problémů.

KOMUNIKACE JAKO PŘEDMĚT ÚKLOVĚ ORIENTOV. INTERVENCE

- ◉ Základním rozměrem rodinného života je komunikace !!!
- ◉ Rodinné problémy jsou běžně chápány jako problémy v komunikaci.
- ◉ Komunikace není jenom o obsahu, ale o vztahu mezi komunikujícími.
- ◉ Komunikace je realizována (1) jazykem; (2) parajazykem a (3) neverbální komunikací.

DIMENZE FUNGOVÁNÍ RODINY

- ⦿ 1. **Komunikace** (Kdo si s kým vyměňuje info, o čem a s jakým efektem?)
- ⦿ 2. **Konflikt** (Kdo je v rozporu s kým?)
- ⦿ 3. **Řešení problémů** (Jak členové rodiny řeší potíže?)
- ⦿ 4. **Kontrolní** (Kdo je zodpovědný za koho?)
- ⦿ 5. **Blízkost/těsnost vztahů** (Kdo je blízko nebo kdo se vyhýbá koho?)
- ⦿ 6. **Rušivé vlivy** (Kdo narušuje čí prostor?)
- ⦿ 7. **Aliance** (Kdo je na čí straně?)
- ⦿ 8. **Hranice** (Kdo je uvnitř a kdo je mimo?)
- ⦿ 9. **Flexibilita** (Existují ustálená pravidla, je možnost je modifikovat?)
- ⦿ 10. **Přesvědčení** (Jak vidí členové rodiny sebe, jeden druhého a svět?)

KOMUNIKACE

- ⊙ Konfigurace problémů vyskytující se v komunikaci:
  - ⊙ - kriticizmus, obviňování
  - ⊙ - dominance
  - ⊙ - problémy ve sdílení
  - ⊙ - nenaslouchání

KONFLIKT

- ◉ Konflikt je společným jmenovatelem pro většinu potíží v rodinných interakcích.
- ◉ Konflikt nemusí být vždy zjevný.
- ◉ Skryté konflikty je zapotřebí dostat na povrch.
- ◉ Konflikty v rodině jsou ovlivněny blízkostí a těsností vztahů, které se dlouhodobě vyvíjely.
- ◉ Ne všechny konflikty jsou rušivé (má pozitivní funkce).
- ◉ Obsah X interakce účastníků konfliktu.
- ◉ Konflikt vyjadřuje komunikace mezi účastníky a poskytuje informace o způsobech řešení problémů v rodině.
- ◉ Je zapotřebí identifikovat spouštěče konfliktů.

ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

- Kultivace schopností nezbytných pro řešení problémů v rodině.
- Při řešení problémů se využívá různorodých technik.
- Existují různé způsoby jak dosahovat řešení problémů v rodinách.
- Přeznačkování
- Kognitivní restrukturalizace (přerámcování)
- Změna vzorce rodinné interakce

KONTROLA

- ⊙ Existují různé představy, jak by měla vypadat kontrola. Vycházíme z egalitářského vztahu, kdy oba rodiče mají stejné pravomoci.
- ⊙ Čeho si všímáme?
- ⊙ - **Boj o moc** - kdo je pod kontrolou? Jde o zjevný, či skrytý spor o tom, kdo nakonec rozhoduje.
- ⊙ - **Nadměrná kontrola** - partner s nižší mocí může mít negativní pocity z tohoto uspořádání.
- ⊙ - **Obrácená hierarchie** - zhroucení rodičovské autority.

TĚSNOST (BLÍZKOST) VZTAHŮ

- ◉ Poskytování péče je jednou z dimenzí rodinného života (Green a Werner, 1996).
- ◉ Zahrnuje: rodinné teplo, společně strávený čas, intimitu a soulad.
- ◉ V literatuře se setkáváme s pojmem „nevyváženost vztahů“ (Minuchin, 1974).
- ◉ Čím více blízkosti ve vztazích, tím lépe.
- ◉ Nevyvážené vztahy působí nejistoty vzhledem k vlastní osobě i k ostatním.

INTRUZIVITA

- ⊙ Přehnané , jednostranné, či vzájemné citové pouto (Green, Werner, 1996).
- ⊙ Nezdravý strach o druhého a neumožnění jeho nezávislosti.
- ⊙ Je charakterizována majetnickým a žárlivým vztahem.
- ⊙ Přehnaná starostlivost, přílišné ochrannářské a majetnické vztahy (příliš ochrannářští rodiče nedovolí dítěti si vytvořit vlastní obranné mechanismy).
- ⊙ Čím větší blízkost vztahů, tím menší intruzivita.

ALIANCE

- Koalice mezi členy rodiny k dosažení společného cíle.
- Aliance odráží kooperaci, která je základem rodinného fungování.
- Nezdravé formy aliance:
  - - podporující problematické chování
  - - vytvářející obětní beránky
  - - slabá rodičovská aliance
  - - cross-generační aliance

HRANICE

- ◉ Jedná se o mechanismy pro zachování samostatnosti.
- ◉ Členům rodiny pomáhá rozlišit co je uvnitř rodiny a co je vně.
- ◉ Např. v rodičovském subsystému jsou definovány vzájemné interakce mezi rodiči, hranice v sourozeneckém subsystému např. vylučují rodiče ze znalosti některých informací.
- ◉ Problémy v hranicích (exkluzivita, nadměrná propustnost, nedostatek srozumitelnosti)

FLEXIBILITA

- ◉ Schopnost rodiny reagovat na vnější události.
- ◉ Extrémní situace: příliš rigidní či chaotické interakce vůči vnějšímu okolí.
- ◉ Přílišná rigidita - neschopnost dělat změny, když je to nutné.
- ◉ Přílišná flexibilita - nestabilita a dezorganizace (problémy v rozhodování).
- ◉ Adaptabilní rodina = optimální flexibilita.
- ◉ Důležitost znalosti míry flexibilita a jak se nakládá s výkyvy v rámci interakcí.

RODINNÉ PŘESVĚDČENÍ

- ◉ Jedná se o přesvědčení, postoje, které sdílejí všichni členové rodiny.
- ◉ Problematické rodinné postoje (OSPODY jenom čekají na naši chybu ... ten hoch je špatný, nikdy nic z něho nebude...).
- ◉ Přestože rodinné postoje nejsou charakterizovány jako problém, vytváří překážky při řešení cílových problémů.
- ◉ Velmi obtížně se mění, protože posilují členy rodiny v jejich představách a slouží ke společné interpretaci dění v rodině.

OTÁZKY KE ZVÁŽENÍ

- Potřebuji řešení problémů rodin teoreticky reflektovat?
- Které z dimenzí nejlépe vysvětlují kritickou situaci rodiny?